

WERKGROEP - WAANDERS

Verfraaiing
Worpplantsoen

ivn
Deventer

natuur
educatie

Cultuur-historische wandeling in het Worpplantsoen, Deventer

Vijf wandelingen

Maak op een andere manier kennis met het Worpplantsoen via vijf wandelingen met ieder een eigen thema. Ze zijn ontwikkeld door natuurgidsen in opleiding (2018-2019) in samenspraak met de werkgroep Waanders.

- **een cultuur-historische wandeling:**
De wandeling leidt je door de cultuurhistorie van dit gebied, vertelt je over ontspanning en bedrijvigheid door de eeuwen heen.
- **een natuur ontdekkingswandeling:**
De wandeling is toegespitst op (jonge) kinderen, maar zal zeker ook leerzaam zijn voor volwassenen. Willem Waanders neemt je mee op een ontdekkingstocht door het park. Voor kinderen is het handig om gemakkelijke schoenen met goede grip te dragen. Aan het einde van de wandeling heb je allerlei nieuwe dingen geleerd en gedaan.
- **een filosofiewandeling:**
De wandeling vol mijmeringen. Over hoe natuur tot denken kan aanzetten, met diepzinnige vragen en filosofische wetenswaardigheden.
- **een bomen- en vogelwandeling:**
Tijdens deze wandeling krijg je informatie over bomen en vogels in het park. Na deze wandeling heb je een idee van de verschillen tussen de soorten bomen en kun je een aantal vogels herkennen.
- **een gedichtenwandeling:**
De wandeling met gedichten over het park, de IJssel en de wijk De Hoven.
Laat je verrassen.

Installeer de gratis app: IVN Routes op je telefoon.

Tik op 'in de buurt', vul bij 'zoek plaats' Deventer in en download een van de wandelingen van het Deventer Worpplantsoen. Zet bij Instellingen 'locaties' aan.

Je kunt de routes ook vinden op: www.ivn.nl/routes/

Willem Waanders

Willem Waanders was een oud-bewoner van wijk De Hoven. Als eenzellig man zocht hij vaak rust en troost in het park De Worp. Waanders is overleden in januari 2013. Hij heeft een erfenis nagelaten aan de gemeente Deventer voor het verfraaien van het Worpplantsoen. Een werkgroep van omwonenden en betrokkenen hebben hiervoor een plan van aanpak gemaakt. De wandelingen in deze folder maken hier deel van uit.

IVN

IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Dat doen we met natuuractiviteiten (o.a. publieks-excursies), cursussen en projecten. Zelf leren en doen staan altijd centraal.

Binnen IVN Deventer werken we veel samen met KNNV, Stichting IJssellandschap en educatief milieucentrum De Ulebelt. Ook natuurliefhebber? Zin om in en om Deventer actief te worden? Meld je dan aan door een mail te sturen aan ivndeventer@gmail.com.

Inleiding

Welkom in het Worpplantsoen, de oudste openbare wandelplaats van Nederland. Het is uniek omdat het in de uiterwaarden ligt en het regelmatig overstromt. En het is het enige stadspark waarin de vroege Engelse landschapstijl nog bestaat.

De wandeling leidt je door de cultuur-natuur-historie van dit gebied, vertelt je iets over ontspanningsmogelijkheden en noemt de bedrijvigheid door de eeuwen heen.

Route

De wandeling is te volgen via de routekaart. Een andere mogelijkheid is een deel van de wandeling te lopen met punten naar keuze.

Ben je rolstoelgebruiker of wandel je met een kinderwagen, dan kun je aan het eind van de Langelaan of bij de rotonde op de dijk komen.

De Worp is een van de vele parken die Deventer rijk is. Er gelden natuurlijk ongeschreven regels, ook hier. Respecteer dus de bomen, planten en de dieren en neem graag eventueel afval weer mee, dan houden we samen het park zo mooi als het al jaren is. Veel dank hiervoor!

1. Sterrenbos

1727 Sterrenbos plattegrond (HIC-D)

1799 Sterrenbos plattegrond (HIC-D)

1814 Beleg van de Kozakken

Een stukje geschiedenis

De naam "Worp" wordt al genoemd in een gemeentelijke jaarrekening uit 1357 als plek waar men met "werp" netten mag vissen. De naam kan ook ontstaan zijn door de rivier opge"worp"en of aangespoeld zand.

Sterrenbos

Rond 1650 wonen de inwoners van Deventer dicht op elkaar binnen de muren van de vesting. De stadsbewoner gaat graag wandelen aan deze kant van de IJssel; het is een rust- en ontspanningsplek. Het stadsbestuur laat in 1699 een sterrenbos aanleggen: rechte lanen in de vorm een ster met daarlangs lindebomen. Het plan kost 15 Carolusguldens.

Napoleon

Vanaf 1795 bezetten de Fransen Nederland. In 1813 staat het Franse leger van Napoleon op verlies. Het heeft zich teruggetrokken in de vestingstad Deventer. Voordat de Kozakken vanaf de Worp de stad gaan belegeren, zagen de Fransen alle (1000) linden om voor een ruimer schootsveld. De bomen waren meer dan een eeuw oud. De bevolking treurde om het park met zijn mooie bomen.

- *Stel je het park voor met zijn gekapte bomen*

Vroege Engelse landschapsstijl

Na de Franse overheersing is in 1815 het park hersteld en uitgevoerd in de vroege Engelse landschapsstijl. Een kenmerk daarvan zijn de slingerende paden. De Avenue en de Langelaan blijven rechte lanen beplant met linden (verdere info bij punt 5).

Nu

Het park kreeg een grote opknapbeurt in 2006.

Het oude sterrenbos zie je terug in de lanen die op dit pleintje bij de pont samenkomen: de Avenue, de Langelaan, de Bolwerksweg en het (nu kronkelende) Slingerbartuspad. Lindebomen staan nog steeds langs de Avenue en Langelaan. Deze rechte wegen vormen een middeleeuws kruispunt van wegen die oost-west en noord-zuid lopen.

- *Probeer je een voorstelling te maken van de stervorm met behulp van de oude kaarten.*

LOOP NAAR HET EIND VAN DE STEIGER RICHTING DE IJSSEL.

2. Schipbrug

1616 Gezicht op de stad door Claes Jansz Visscher (BGD)

1930 Schipbrug met ijscokar (HIC-D)

1930 Schipbrug met ophaalbrug (BGD)

Na 1900 Schipbrug en zwembad (HIC-D)

Hoe kom je over de IJssel?

Vanaf 1600 gaat al het verkeer tussen West-Nederland en Noordoost-Duitsland via een schipbrug. Deze brug heeft een wegdek over schuiten. Een deel ervan kan wegvaren om schepen door te laten. Aan de Worpzijde is een steiger en aan de stadskant een kleine ophaalbrug. De schipbrug deed dienst voor alle verkeer totdat in 1943 de Wilhelminabrug, een vaste brug, in gebruik werd genomen. Echter, bij de aftocht in april 1945 blies het Duitse bezettingsleger deze brug op. Vervolgens heeft de schipbrug nog tot 1948 gefunctioneerd. Toen was de Wilhelminabrug weer opgebouwd.

Tegenwoordig brengt een pontje fietsers en voetgangers naar de overkant.

De huidige steiger uit 2016 verwijst naar de steiger van de historische schipbrug met een vast deel en een drijvend deel. De aanlegplek van het pontje is het drijvende deel, gebouwd op twee 'bootjes'. Het beweegt mee met de hoogte van het IJsselwater. De steiger ligt precies op de oude plek van de Schipbrug.

- *Bekijk de aanlegsteiger van het pontje op de bootjes*

LOOP RICHTING DIJKDOORGANG (COUPURE) BIJ DE ROTONDE EN STOP HALVERWEGE.

3. Avenue en lijnbaan

Avenue (BGD)

2019 dubbele lindenrij (MH)

1840-1846 Eerste Rivierkaart (RWS)

Met de aanleg van de Schipbrug wordt de Avenue (nu Twelloseweg genoemd) een verbindingsweg tussen het westen (Holland-Utrecht-Amsterdam) en het noordoosten (Holten-Hamburg-Berlijn).

Aan beide kanten van de laan staat een dubbele rij lindebomen. De linde is een geliefde parkboom die van oudsher hoort bij een sterrenbos. De oudste lindebomen zijn in 1852 geplant. Het zijn Hollandse lindes, een kruising tussen de Zomer- en de Winterlinde. Typisch voor deze lindes zijn de waterloten (snelgroeïende twijgen) onderaan de stam. De rode knoppen zien er in de winter uit als bokshandschoentjes.

- *Stap voor een mooie ervaring tussen de dubbele rij lindebomen aan de kant van de grote parkeerplaats. Als je richting stad kijkt, heb je in het winterseizoen een mooi zicht op de Lebuïnustoren.*

Tussen deze twee rijen bomen lag tussen 1750 en 1884 een lijnbaan of touwslagerij. Een lijnbaan is een lang terrein met werktuigen waarmee je een lijn of touw kunt maken.

De parkeerplaats en het weiland erachter hebben de naam Melksterweide. In de middeleeuwen weidden de stadsboeren hier hun koeien. Melksters werden vanuit de stad met de boot overgezet om hier te melken. Tegenwoordig lopen hier buiten het winterseizoen brandrode runderen.

LOOP VERDER NAAR DE COUPURE.

4. Coupure, dijk aanleg

Buitensocieteit (BGD)

1920 hoog water (HIC-D)

1988 hoog water (BGD)

1995 aanleg coupure (HIC-D)

De Hoven kreeg in 1815 ontheffing van de Kringenwet. Dat betekende dat men met steen mocht bouwen. Er verrezen herbergen, sociëteiten en uitspanningen. Geleidelijk kwamen er ook meer woonhuizen.

Het gebied overstroomde regelmatig. Een in 1919 verhoogde kade hielp niet tegen de wateroverlast voor de bewoners van De Hoven en de naastliggende buurtschap Steenenkamer. Daarom werd in 1931 de kade verhoogd tot een echte dijk.

In 1995 krijgt de dijk de huidige Deltahoogte. De doorgang door de dijk heet coupure, een “knip in de dijk”. Als het IJsselwater te hoog wordt, plaatst het Waterschap dubbele aluminium schotwanden in de gleuven van de gemetselde coupurewand. Vroeger gebruikte men houten balken. Daartussen wordt klei gestort. Zo wordt het gebied erachter beschermd.

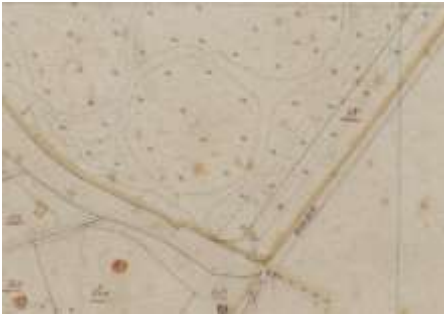
In de coupurewand zijn herdenkingsstenen ingemetseld met de jaartallen 1931 en 1995.

- *Heb je een idee waarvoor de vier putdeksels in het wegdek dienen?*
Bij hoog water plaatst het Waterschap verticale standers in de putten om meer stevigheid aan de schotten te geven.
- *Durf je over de stenen wand van de coupure te lopen?*
- *Waarom een coupure? Zou een weg over de dijk heen of eronderdoor ook kunnen?*

Richting Twello kijkend zie je een imposant pand, de “Deventer Buitensociëteit”. Deze is in 1865 gesticht als tegenhanger van de (Binnen-)Sociëteit in de stad. Het is nu in gebruik als party- en bowlingcentrum.

VANAF DE COUPURE MET JE GEZICHT NAAR DE STAD: NEEM HET SLINGERPAADJE LINKS HET PARK IN. GA BIJ HET TWEEDE PAD RECHTS, STOP BIJ DE TWEE WITTE BANKJES.

5. Vroege Engelse Landschapsstijl

1832 pre-kadastrale kaart

1911 stadsplattegrond (HIC-D)

2019 plattegrond deventer

Zittend op het bankje kijk je voor je naar een rond veld omringd door bomen.

In 1815 besloot het gemeentebestuur het park opnieuw aan te leggen. Architect Albertus van Leusen (1777-1843) maakte een modern ontwerp volgens de vroege Engelse landschapsstijl. De kosten waren destijds 30 gulden voor het plan en 107 gulden en 6 stuivers voor de uitvoering.

De vroege Engelse Landschapsstijl heeft een aantal kenmerken zoals imitatie van het natuurlijke landschap met slingerpaden. Het heeft open plekken of kamers waarin je het spel ziet van licht en donker dat steeds verandert. Er zijn meerdere boomsoorten; het meest zie je de zomereik die langs de slingerpaden geplant is, maar ook beuken, platanen en kastanjabomen. De stijl is sober en transparant. Er zijn doorzichten naar de stad en vanaf de stad naar het park. De eenvoud straalt harmonie en rust uit. In het nieuwe ontwerp bleven De Lange Laan en de Avenue bestaan, ze werden herplant met linden.

Vanwege het geslinger van de paden kreeg Albertus van Leusen de bijnaam "Slinger Bartus".

Aanvankelijk stuitte het nieuwe ontwerp op veel weerstand bij de burgers die graag het sterrenbos terug zagen.

In de strenge winter van 1820 vernielden hoog water en ijsgang helaas de jonge aanplant. Van de herplanting in 1821 staan nog enkele oude bomen. In 1821 plantte Deventer het park opnieuw in met 150 bomen "ter bescherming van het park". Een jaar later gaf het Departement van Oorlog nog eens vergunning voor het planten van 550 populieren. Dit gebeurde onder voorwaarde dat de bomen in geval van oorlog door de stad zouden worden opgeruimd. Populieren zijn snelle groeiers en ze gaven het park weer snel een groen aanzien. Ze zullen langs de rechte lanen hebben gestaan en zijn in de loop der jaren weer door linden vervangen.

- *Welke kenmerken zie je hier van de vroege Engelse landschapsstijl?*
- *Stap "de kamer" binnen en ervaar het effect.*

Aardig om te weten; het park is in 2006 opgeknapt en het oorspronkelijke lanenpatroon is nog steeds aanwezig! Het is het enige openbare stadspark in de vroege Engelse landschapsstijl dat nog bestaat in ons land.

- *Vergelijk een oude kaart met een recente kaart.*

VERVOLG DE ROUTE NAAR DE MUZIEKKOEPEL.

6. Muziekkoepel

muziekkoepel (BGD)

Vóór 1930, Muziekkoepel met kinderwagens (HIC-D)

2019 Muziekkoepel en rode beuk (JB)

Geniet van een muzikaal optreden in de muziekkoepel op zondagmiddag (mei-september)!

De huidige achtkantige muziekkoepel uit 2012 is bijna een kopie van de vorige uit 1853. En ze is opgebouwd dankzij gemotiveerde stadsbewoners, hoofdsponsor Nering-Bögel en de Gemeente Deventer.

<https://www.muziekkoepeelneringbogel.nl/>

- *Hoe klinkt je stem in de koepel?*
- *Klopt het dat de koepel achtkantig is?*

Lees binnenin de koepel onder het plafond de geschiedenis van de ijzeroer-industrie rond Deventer.

In de buurt van de muziekkoepel is de Rode beuk (de boom met de roodbruine bladeren in de zomer) het bekijken waard.

- *Ga naast de stam staan, kijk langs de stam naar boven en kijk ook naar de “vloerbedekking” onder de boom.*

KEER TERUG NAAR HET SLINGERBARTUSPAD. LOOP NAAR DE DIJK EN GA DE TRAP OP. AAN DE ANDERE KANT VAN DE DIJK ZIE JE DE VONDERSTRAAT.

7. Dijk, Vonderpad, Vonderstraat

2019 Oude IJssel en provinciegrens

1980 Coupure

1993 eerste kerstdag wateroverlast Deventer

Neem een moment de tijd voor een blik over het park aan de ene kant en over de wijk aan de andere kant van de dijk.

Het Slingerbartuspad slingert zich hier door het park richting het schipbrugplein. Een oudere naam voor dit pad is Vonderpad. Aan de ander kant van de dijk sluit dit pad aan op de Vonderstraat in de wijk. Vonder is een verbastering van "vlonder". Aan het eind van de Vonderstraat lag vroeger een vlonder of bruggetje over een oude IJsselarm. Dit is de verklaring van de huidige grens tussen Overijssel en Gelderland die door deze oude rivierloop gevormd is. De Oude IJssel is nu een smal slotje.

Waar nu het park de Worp en de wijk de Hoven zijn gesitueerd, lag in de middeleeuwen een groot eiland, ook wel de Oert of Oertmersch (land of weiland aan het water) geheten.

- *Beeld je in dat je een wijkbewoner bent. Het is Kerst 1993 en het water staat 10 cm onder de rand van de dijk. Hoe zou jij je voelen?*

Er was ooit ook een coupure op deze plek. Bij de laatste dijk aanpassing in 1995 is deze dichtgemaakt.

Hoogteverschil park en wijk

Als je lopend over de dijk de diverse trappen uitprobeert, valt het op dat je aan de Worpzijde minder treden telt dan aan de parkzijde. De verschillen zijn bij de Rozenstraat en de Hovenierstraat het grootst. De wijk ligt dus hoger dan de uiterwaard.

- *Check de hoogteverschillen van de trappen aan de park- en de wijkzijde.*

LOOP NU OVER DE DIJK NOORDWAARTS (DUS RICHTING SPOORBRUG) EN STOP TER HOOGTE VAN DE HOVENIERSTRAAT

8. Dijk, Hovenierstraat

Tuinhuisje (BGD)

Tuinhuisje (BGD)

*1926 Bloemisterijhuisje Ten Kate
Twellose weg (HIC-D)*

1926 Hoek Hovenierstraat (BGD)

In het eerste kwart van de 17e eeuw werd de verdedigingsgordel rondom Deventer versterkt om de stad te verdedigen tegen zwaarder geschut. De bewoners in de stad die daardoor hun tuin kwijtraakten werden gecompenseerd met tuinen/hoven aan deze kant van de IJssel. Vandaar dat dit gebied de naam De Tuinen, en later De Hoven kreeg.

Rond 1870 was het een lustoord voor de stadsbewoner met tuinhuisjes, vruchtbomen en moestuinen. Er waren sociëteiten, uitspanningen en koffiehuisen.

Na 1931, de bouw van de verhoogde dijk (zie punt 4), zijn er steeds meer woningen gekomen.

Op de Hoven waren vroeger ook veel groente- en bloemenkwekerijen. Opvallend is dat alle paden in het park min of meer aansluiten op de 7 straten door de wijk "De Hoven".

Een deel van de huizen is verhoogd met een paar treden tot de voordeur. Deze huizen zijn van voor de dijkaanleg in 1931. Zo hielden de Hovenbewoners langer droge voeten als het gebied overstroomde.

- *Zoek en bekijk de iets verhoogde huizen aan de straat Worp. Deze straat ligt onderlangs de dijk waar je nu op loopt.*

Het woonhuis aan de Worp 69, hoek Hovenierstraat, stamt deels van een vroeger tuinhuis af. In andere delen van de wijk zijn ook nog delen van oude tuinhuisjes te zien.

GA DE TRAP AF HET PARK IN, VOLG HET PAD LINKSAF.

9. Park, stinsenplanten en wilde planten

Maarts viooltje

Vingerhelmbloem

Weidegeelster

Speenkruid

Crocus

Gewone vogelmelk

Aan weerszijden van dit pad zie je in maart stinsenplanten.

Worpbewoners hebben in oktober 2016 circa 30.000 bollen in het Worpplantsoen gepoot. In het voorjaar is dit een jaarlijks terugkerende bloemenpracht met Krokusjes, Narcissen, Sneeuwroem, Holwortel en Vingerhelmbloem. In 2013 heeft oud Hovenbewoner Willem Waanders een bedrag nagelaten aan de bewoners van Deventer om het park te verfraaien. Het potten van de bollen was een van de uitgevoerde ideeën. Wijlen Willem Waanders was een echte bloemenman en hij zal dit erg mooi gevonden hebben.

Weidegeelster

Ieder voorjaar tref je in het park de Weidegeelster aan, een bolgewas uit de liliëfamilie (*Gagea pratensis*). Het is een inheemse plant die vroeg en kort bloeit en algemeen voorkomt in het IJsseldal. Ook Maarts viooltje, Speenkruid en Gewone vogelmelk zijn van nature hier aanwezig en in het voorjaar te bewonderen.

VERVOLG JE WEG NOORDWAARTS NAAR DE LANGELAAN EN LOOP AAN HET EIND VAN DE LAAN DE DIJK WEER OP.

10. Dijk, uitzicht Langelaan

1920 Musis sacrum (HCI-D)

1920 Achter de Hoven (HIC-D)

1993 december hoog water (MvL)

Maak bovenop de dijk een kijkronde over de omgeving: je ziet de spoorbrug, de natuurspeelplek Woeste Willem, de uiterwaarden, de nevengeul en de IJssel, het park en de woonwijk.

Woeste Willem is met een "knipoog" vernoemd naar Willem Waanders, zelf een bescheiden man, maar met hart voor de natuur.

Als je het park in kijkt, zie je dat de Lange(linde-)laan een rechte zichtlijn vormt. Met name in de bladloze periode heb je een goed overzicht over de structuur van het park met de slingerende paden, de bomen, de doorzichten naar de stad en de open plekken (kamers).

Op deze plek zijn een aantal andere initiatieven te zien die de Werkgroep Waanders met de nalatenschap van Waanders heeft laten uitvoeren: het dijkpad, de Woeste Willem speelnatuur, het mozaïekbankje en de verschillende nestkastjes.

LOOP HET PARK WEER IN EN SLA HET EERSTE PAD LINKSAF. STOP IN DE BOCHT BIJ DE BANKJES.

11. Bolle hoek

1578 Bolle Hoek tijdens beleg van Deventer (BGD)

Deze plek bij de twee bankjes heet "Bolle Hoek". Vroeger lag hier een verdedigingsschans.

Tussen 1480 en 1578 was op deze plek een paalbrug over de IJssel. Deze paalbrug is bij "Het beleg van Deventer" onder leiding van de graaf van Rennenberg tijdens de Tachtigjarige Oorlog in 1578 verbrand. Vanaf 1600 kon je de oversteek iets zuidelijker maken via de schipbrug.

Langs dit pad zie je Linden, Zomereiken en Populieren. Aan de rand van de nevengeul staat een rij Grijze abelen. De nevengeul is in 2015 gegraven als onderdeel van het project Ruimte voor de Rivier.

HOUD HET PAD LINKS AAN. STOP BIJ DE KRUISING MET DE LANGELAAN.

12. Fietsles en fietswedstrijden

1892 Immer Weiter

Vélocipède bij De Waag (BGD)

Deventer, 13 Oct. Onder begunstiging van heerlijk weder had de velocipède-wedrid heden op de Worp plaats. Van de 41 deelnemers behoorden er 34 tot de club „Immer Weiter“ te Deventer en 7 tot de club „Voorwaarts“ te Apeldoorn. Keurige prijzen waren door 't bestuur en door belangstellenden uitgeoofd en werden na langdurige kamp met eere gewonnen.

Bij wedrid A voor velocipèdes hooger dan 1,09 M., werd de prijs behaald door A. de Stoppelaar (Voorwaarts) en A. B. Massink (Immer Weiter). Bij wedrid B voor velocipèdes lager dan 1,10 M., behaalden prijzen: S. van Delden Pz., C. W. A. Becking, W. Stroink, H. W. Massink, J. H. Wilterdink, H. Bentink, H. Jouker en W. J. van Delden (allen van Immer Weiter) en G. Wegerif (Voorwaarts).

Als bewijs van de snelheid der ridders kan dienen, dat de baan, 150 meter lang, bij den laatsten kamp-rid in 17 seconden werd afgeroden. Een hond, die zich op de baan waagde, werd overreden, bij welke gelegenheid de rijder met zijn velocipède omviel, en hoewel hij zich gelukkig niet ernstig bezeerde, toch geen verder deel aan den strijd nam.

De muziek der Harmonie verhoogde de vrolijke stemming bij de talrijke menigte, die op de been was. 't Mocht werkelijk een volksfeest heeten, en 't bestuur der club en allen die zoo flink tot het weidsagen hebben medegewerkt, verdienen lof.

De Club De bevoordelingen en de Waan' hebben

1872 Verslag Fietswedstrijd Immer Weiter (Deventer Dagblad)

In de 19e eeuw wordt de fiets populair, mede door de Deventer fietsfabrikant Burgers. De fietsers oefenen op velocipèdes in de Langelaan omdat “men hier een stevige boom kon raken, maar weinig mensen”.

In 1871 werd de Deventer Vélocipède Club “Immer Weiter” opgericht. De vereniging organiseerde in de Langelaan fietswedstrijden! Elders bij de stad is er een fietsbrug over een grote weg met de naam ‘Immer Weiterbrug’.

www.burgers-enr.net (ENR staat voor Eerste Nederlandse Rijwielfabriek)

GA LINKSAF DE LANGELAAN OP, STOP BIJ DE DERDE LANTARENPAAL AAN JE RECHTERHAND, EN KIJK NAAR LINKS.

13. Camping, Zwarte noot

2019 Zwarte noot (MH)

2019 zwarte noten (MH)

2019 zwarte noot doorsnede (JB)

Kamperen in de uiterwaard

Op deze fraaie plek kun je vanaf 1962 kamperen. Het terrein is onderdeel van het parkplan uit 1815 met de slingerlanen. Een meidoornhaag vormt de afscheiding tussen park en camping. Van oktober tot april zijn de hekken open voor wandelaars.

Zwarte noot

Een bijzondere boom op de camping is de Zwarte noot (*Juglans nigra*, oorsprong Noord-Amerika), geplant in 1852. De noten zijn eetbaar, maar wel heel lastig te kraken. Het hout werd gebruikt voor de meubelindustrie. Het is een mooie parkboom.

- *Bekijk de Zwarte noot (de boom met nestkastje), welke staat tussen twee verschillende Paardenkastanjes, de linker boom bloeit in het voorjaar wit, de rechter boom bloeit rood).*
- *Ontdek het doorlopende slingerpad op de camping (vanaf de Langelaan).*

LOOP DOOR OP DE LANGELAAN RICHTING PONT. BIJ DE TEGELHANDEL AAN JE LINKERHAND, GA JE BIJ DE SLAGBOOM LINKSAF.

14. Wasserij-blekerij

Wasserij (BGD)

Wasserij (BGD)

Hier kon je vroeger je kleding laten wassen bij de wasserij-blekerij.

In de 19e eeuw lag de wasboot in de rivier en daar deed men de was. Op de uiterwaarden bleekte en droogde het bedrijf het wasgoed. De woning van de voormalige blekerij dateert vermoedelijk uit 1833-1834 (zie ingelegde tegel in de muur van de woning, te bekijken op werkdagen).

Later werd er fabrieksmatig gewassen in de fabriekshal ernaast. In de panden zit nu een tegelbedrijf.

- *Stel je het wasgoed voor dat hier in de uiterwaard lag te drogen.*

GA RECHTDOOR, LOOP MET DE BOCHT MEE NAAR LINKS, DAN GELIJK RECHTS, bij het bord Natuurpark IJsseloevers HET WILDROOSTER OVERSTEKEN. LOOP RICHTING IJSSEL.

15. Bakenboom en kerspruim

2019 bakenboom (MH)

2019 Kerspruim en bakenboom (MH)

2019 Kerspruim bloesem en vruchten

Beide bomen vallen buiten het park, maar zijn te bijzonder om over te slaan.

De niet al te grote tweestammige boom aan de rechterkant bij de oever is de Kerspruim (*Prunus cerasifera*). De boom valt onder de rozenfamilie. Tijdens de bloeitijd gonst het er van insecten. In juli-augustus komen er rode vruchten aan. Deze oude boom dateert uit de aanlegtijd en is dus ook al 200 jaar oud!

De enorme Populier is niet te missen. De boom is de *Populus canadensis* "Marilandica" (vrouwelijke kloon, afkomstig uit Frankrijk, vanaf 1800 in cultuur). De Nederlandse naam is "Brabantse stander". Deze boom is in 1822 geplant en is waarschijnlijk de grootste en oudste populier van Nederland.

Deze Marilandica deed dienst als bakenboom. Bakenbomen zijn bomen (Populier en Es) die op de oevers langs de rivier staan en de grens tussen land en water markeren. Vroeger, toen er nog geen GPS of radar was, maakte de riviervaart gebruik van deze bakenbomen. Ze zijn cultuurhistorisch, ecologisch en landschappelijk belangrijk.

- *Hoe dik is deze "Marilandica"? Als je je armen horizontaal uitstrekt, is dit ongeveer je lichaamslengte. Het aantal keren dat je met uitgestrekte armen nodig hebt voor een ronde om de boom x je lichaamslengte is de dikte van de boom!*

GA TERUG NAAR HET HEK EN LOOP AAN DE IJSSELKANT LANGS HET HOTEL. STOP BIJ HET TERRAS.

16. IJsselhotel

IJsselhotel (BGD)

2019 IJsselhotel nieuwbouw (JB)

Reizigers uit het westen maakten gebruik van herbergen of logementen ingeval de stadspoorten al gesloten waren. Herberg “de Lange Brug” is een voorganger van het huidige IJsselhotel.

Het IJsselhotel is in 1865 gebouwd als koffiehuis onder de naam “het Wapen van Deventer”. De wandelaars kunnen hier aangenaam verpozen. Het is gebouwd in neoclassicistische stijl. Het hotel is tegenwoordig uitgebreid met transparante nieuwbouw.

- *Wat vind je van de twee bouwstijlen, oud en nieuw?*

LOOP VANAF HET HOTEL RICHTING HET WATER TOT AAN DE GROTE TRAPTREDEN.

17. Zwemles in het IJsselbad

Luchtfoto schipbrug en zwembad

Zwembad les met de haak (BGD)

Wist je dat er een gemeentelijk zwembad in de IJssel lag van 1914 tot 1936?, “het IJsselbad”.

Het was een dobberend bad gebouwd op een ponton. Via de traptreden lijk je ook nu zo het zwemwater in te stappen.

LOOP TERUG NAAR HET BEGIN VAN DE STEIGER EN BEKIJK HET GEDICHT IN HET PLAVEISEL BIJ DE VIER PAALTJES.

18. Afsluiten met gedicht

- *Draai nog een keer langzaam om je as en geniet van het gedicht "De IJssel" van Johanneke ter Stege op de stalen plaat in het wegdek.*

We hopen dat je van de wandeling hebt genoten.

2015 november onthulling gedicht bij oplevering Ruimte voor de Rivier (EZ)

Colofon

Deze wandeling door De Worp wordt je aangeboden door IVN-Deventer. Het is een van de wandelingen door dit park die gemaakt zijn door natuurgidsen in opleiding (2018-2019) in samenspraak met en ondersteuning van de Werkgroep Waanders.

Wil je een reactie geven over deze route? Laat dan een berichtje achter op ivndeventer@gmail.com.

Bronnen:

Nalis, H.J. e.a. *650 jaar de Worp*, Deventer, 2001

Albers Adviezen. *Ontwerpen van de Worp*. Utrecht, 1996

Beelden en foto's:

BGD = Beeldbank Gilde Deventer

EZ = Erwin Zijlstra

HIC-D = Historisch Centrum Deventer

JB = Jan Barwegen

MH = Marja Hurenkamp

MvL = Mads van Loon

Samensteller:

Marja Hurenkamp